

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

УДК 373.3.011.3-051:004.77:174

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20029985>

Нетикет у професійній діяльності вчителя початкової школи як дидактичний інструмент

Дідух Віталія Віталіївна

доктор філософії, асистент кафедри педагогіки та методики початкової освіти Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича,

м. Чернівці, вул. Коцюбинського, 2, Україна, 58002

<https://orcid.org/0009-0009-0886-3277>

Шульга Альона Валеріївна

кандидат педагогічних наук, доцент, асистент кафедри педагогіки та методики початкової освіти Чернівецького національного університету імені

Юрія Федьковича, м. Чернівці, вул. Коцюбинського, 2, Україна, 58002

<https://orcid.org/0000-0002-5469-7830>

Прийнято: 05.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026

***Анотація.** Стаття присвячена теоретичному обґрунтуванню та уточненню дидактичних особливостей реалізації нетикету в професійній діяльності вчителя початкової школи. Актуальність дослідження зумовлена цифровізацією освіти в умовах Нової української школи, поширенням дистанційного та змішаного навчання, а також необхідністю формування етичного цифрового освітнього середовища. Питання нетикету як інструмента організації взаємодії в системі «вчитель – учень – батьки» залишаються недостатньо висвітленими в сучасній науково-педагогічній літературі. **Методи.** У дослідженні використано теоретичні методи (аналіз,*

синтез, узагальнення, систематизація науково-педагогічних джерел), порівняльно-зіставний метод для розмежування суміжних понять («цифрова культура», «цифровий етикет», «кіберетика»), а також елементи педагогічного моделювання для обґрунтування методичних підходів.

Результати. Уточнено сутність нетикету як системи цифрових соціальних норм, що регулюють професійну діяльність учителя, та визначено його місце в структурі цифрової культури педагога. Обґрунтовано роль цифрової самопрезентації як дидактичного чинника в умовах «колапсу контекстів» і управління цифровим слідом. Систематизовано невербальні аспекти нетикету під час онлайн-уроків і розкрито його значення як інструмента педагогічної модерації та організації взаємодії. Обґрунтовано підходи до формування норм нетикету в молодших школярів на основі дослідницького підходу та трифреймової моделі (академічний, шкільний, позашкільний фрейми). Визначено принципи етичної взаємодії вчителя з батьками в цифровому середовищі.

Висновки. Доведено, що нетикет є ефективним інструментом організації освітнього процесу та педагогічної комунікації, який сприяє формуванню цифрової культури й розвитку цифрового громадянства молодших школярів. Результати дослідження можуть бути використані в практиці роботи вчителя початкової школи та організації онлайн-взаємодії.

Ключові слова: цифрова культура, цифрове громадянство, педагогічна комунікація, онлайн-взаємодія, цифрова самопрезентація, освітнє середовище.

Netiquette in the Professional Activity of Primary School Teachers: A Didactic Perspective

Didukh Vitaliia Vitaliivna

PhD (Education), Assistant Lecturer at the Department of Pedagogy and
Primary Education Methods Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University,
Kotsiubynskyi St., 2, Chernivtsi, Ukraine, 58002

<https://orcid.org/0009-0009-0886-3277>

Shulha Alona Valeriivna

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Assistant Lecturer at
the Department of Pedagogy and Primary Education Methods Yuriy Fedkovych
Chernivtsi National University, Kotsiubynskyi St., 2, Chernivtsi, Ukraine, 58002

<https://orcid.org/0000-0002-5469-7830>

Abstract. *The article is devoted to the theoretical substantiation and clarification of the didactic features of netiquette implementation in the professional activity of a primary school teacher. The relevance of the study is determined by the digitalization of education within the framework of the New Ukrainian School, the spread of distance and blended learning, and the need to develop an ethical digital educational environment. Netiquette as a tool for organizing interaction within the “teacher – student – parents” system remains insufficiently represented in contemporary scientific and pedagogical literature. Methods.* *The study employs a set of theoretical methods, including analysis, synthesis, generalization, and systematization of scientific sources, as well as a comparative method to differentiate related concepts (“digital culture”, “digital etiquette”, “cyber-ethics”). Elements of pedagogical modeling are also applied to substantiate methodological approaches. Results.* *The essence of netiquette is clarified as a system of digital social norms regulating the professional activity of a teacher, and its place within the structure of digital culture is determined. The role of*

*digital self-presentation as a didactic factor is substantiated, particularly in the context of “context collapse” and digital footprint management. Non-verbal aspects of netiquette in online lessons are systematized, and its role as a tool of pedagogical moderation and interaction organization is revealed. Approaches to the formation of netiquette norms in primary school students are justified based on the inquiry-based approach and the three-frame model (academic, school, extracurricular). Principles of ethical interaction with parents in a digital environment are defined. **Conclusions.** Netiquette is proved to be an effective tool for organizing the educational process and pedagogical communication, contributing to the development of digital culture and digital citizenship among primary school students. The results can be applied in teaching practice and in organizing online interaction.*

Keywords: *digital culture, digital citizenship, pedagogical communication, online interaction, digital self-presentation, educational environment.*

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку початкової освіти характеризується глибокими трансформаціями, зумовленими процесами цифровізації суспільства та впровадженням концепції Нової української школи. Активне використання дистанційних і змішаних форм навчання, освітніх платформ і цифрових комунікаційних середовищ зумовлює перенесення значної частини педагогічної взаємодії у віртуальний простір, що актуалізує проблему ефективної та етично виваженої онлайн-комунікації.

У цих умовах особливого значення набуває дотримання норм нетикету (netiquette) — системи цифрових соціальних норм, що регулюють поведінку суб'єктів взаємодії в мережевому середовищі. Якщо раніше нетикет розглядався переважно як сукупність правил ввічливості в електронному спілкуванні, то сьогодні він трансформується у важливий нормативно-етичний компонент професійної діяльності педагога, що впливає на якість освітнього процесу та характер взаємодії його учасників.

Особливої актуальності ця проблема набуває в діяльності вчителя початкової школи, оскільки саме на цьому етапі закладаються основи соціальної поведінки та формуються первинні уявлення про правила взаємодії в цифровому середовищі. Учитель виступає не лише транслятором знань, а й носієм соціокультурних норм, виконуючи функцію рольової моделі, що визначає характер формування цифрової культури та основ цифрового громадянства молодших школярів.

Водночас цифрове середовище створює низку нових викликів для професійної діяльності вчителя, зокрема розмивання меж між приватною та професійною сферами, необхідність постійної онлайн-взаємодії та інтенсифікацію комунікації з батьківською спільнотою. Це актуалізує проблему визначення етичних меж і правил взаємодії в мережевому середовищі.

Попри зростання кількості досліджень, присвячених цифровій культурі та онлайн-комунікації, питання нетикету як дидактичного інструмента професійної діяльності вчителя початкової школи залишається недостатньо розробленим. Зокрема, відсутнє цілісне бачення механізмів інтеграції норм нетикету в освітній процес.

Таким чином, виникає суперечність між потребою у формуванні культури мережевої взаємодії в системі «вчитель – учень – батьки» та недостатнім рівнем науково-методичного обґрунтування нетикету як складника професійної діяльності педагога, що зумовлює необхідність його дидактичного осмислення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Актуальність проблеми нетикету в професійній діяльності вчителя початкової школи зумовлена стрімкою цифровізацією освіти, розвитком дистанційних і змішаних форм навчання та зростанням ролі цифрової комунікації в освітньому процесі. У сучасному науковому дискурсі ця проблема розглядається в межах кількох взаємопов'язаних напрямів досліджень.

Перший напрям пов'язаний із дослідженням процесів цифрової трансформації освіти та формування цифрової компетентності педагога. У вітчизняних дослідженнях обґрунтовано, що цифровізація освітнього середовища змінює не лише інструментарій навчання, а й характер педагогічної взаємодії, актуалізуючи етичний компонент професійної діяльності вчителя [1; 2; 3]. У цьому контексті цифрова компетентність розглядається як інтегративна характеристика, що включає технологічні, комунікативні та етичні складники, що узгоджується з положеннями європейської рамки DigCompEdu [4] та концепції DigComp 2.2 [5].

Другий напрям досліджень зосереджений на осмисленні нетикету як соціокультурного та комунікативного феномена. У зарубіжних дослідженнях нетикет інтерпретується як система цифрових соціальних норм, що динамічно трансформуються під впливом технологічних і соціальних змін [6; 7]. Водночас у вітчизняній науковій традиції він розглядається як нормативно-етичний регулятор мережевої взаємодії, що забезпечує баланс між свободою самовираження та дотриманням прав інших учасників комунікації [1].

Окремий напрям становлять дослідження цифрової ідентичності вчителя та його професійної репутації в мережевому середовищі. У працях R. Kimmons та G. Veletsianos обґрунтовано феномен «колапсу контекстів», що полягає у стиранні меж між приватною та професійною сферами життя педагога в соціальних мережах [8]. Це зумовлює необхідність свідомого управління цифровим слідом та формування «прийнятних фрагментів ідентичності» як складників професійного іміджу вчителя.

Четвертий напрям досліджень пов'язаний із практичними аспектами реалізації нетикету в умовах дистанційного навчання. Зокрема, S. Mistretta розглядає нетикет як засіб підтримання культури взаємодії у віртуальному освітньому середовищі, акцентуючи увагу на важливості структурованості комунікації та дотримання правил взаємодії [9]. У вітчизняних дослідженнях

детально аналізуються особливості організації онлайн-комунікації, зокрема роль візуальних, аудіальних і поведінкових аспектів взаємодії [10].

П'ятий напрям досліджень стосується формування цифрового громадянства та культури мережевої поведінки учнів. М. Ribble обґрунтовує концепцію цифрового громадянства як здатності відповідально та етично взаємодіяти в цифровому середовищі [11]. У контексті початкової освіти важливими є дослідження, присвячені формуванню норм нетикету в учнів, зокрема через дослідницький підхід і залучення дітей до їх осмислення [12; 13], а також у межах сучасних педагогічних практик початкової школи [2; 14].

Водночас аналіз сучасних досліджень засвідчує, що більшість наукових праць зосереджена або на загальних питаннях цифрової грамотності та цифрової культури, або на особливостях онлайн-комунікації в різних сферах. Питання ж системного дидактичного використання нетикету в діяльності вчителя початкової школи, зокрема в умовах реалізації концепції Нової української школи, залишаються недостатньо розробленими.

Таким чином, наявний науковий доробок створює теоретичне підґрунтя для осмислення нетикету як важливого складника професійної діяльності педагога, проте потребує подальшого розвитку в напрямі конкретизації його дидактичного потенціалу, методичного забезпечення та практичної інтеграції в освітній процес початкової школи.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз наукових праць, присвячених цифровій трансформації освіти та розвитку культури мережевої взаємодії, засвідчує, що осмислення нетикету як дидактичного явища в контексті початкової освіти залишається фрагментарним. Більшість досліджень зосереджена на загальних питаннях цифрової компетентності або особливостях онлайн-комунікації, тоді як специфіка діяльності вчителя початкової школи залишається недостатньо врахованою.

Зокрема, у працях зарубіжних дослідників розкрито соціально-комунікативні та ідентифікаційні аспекти цифрової взаємодії, зокрема проблему «колапсу контекстів» та формування цифрової ідентичності педагога [6; 8]. Водночас їх дидактичний потенціал у контексті початкової освіти представлений опосередковано. У вітчизняних дослідженнях акцент зроблено на нормативно-етичних аспектах цифрової культури та мережевої взаємодії [1; 10], однак недостатньо враховано специфіку педагогічної взаємодії в системі «вчитель – учень – батьки».

У результаті аналізу наукових джерел можна виокремити такі ключові невирішені аспекти: недостатня розробленість методичних підходів до інтеграції нетикету в освітній процес початкової школи; невизначеність ролі цифрової самопрезентації вчителя як дидактичного чинника; відсутність чітких моделей етичної взаємодії з батьками в цифровому середовищі; фрагментарність досліджень невербальних аспектів нетикету та їх впливу на навчання молодших школярів.

Таким чином, наявні наукові підходи не забезпечують цілісного бачення нетикету як інструмента організації освітнього процесу в початковій школі, що зумовлює необхідність його системного дидактичного осмислення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання)

Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності нетикету в структурі професійної діяльності вчителя початкової школи та визначення його дидактичного потенціалу як інструмента організації освітнього процесу в умовах цифровізації освіти.

Відповідно до поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**:

– уточнити зміст поняття «нетикет» у системі професійно-педагогічної комунікації та розмежувати його із суміжними категоріями («цифровий етикет», «кіберетика», «цифрова культура»);

- проаналізувати особливості цифрової самопрезентації вчителя початкової школи та її вплив на формування професійного іміджу й педагогічного авторитету;
- розкрити дидактичні можливості нетикету як засобу організації та модерації віртуального освітнього середовища;
- обґрунтувати методичні підходи до формування норм нетикету в молодших школярів як складника цифрового громадянства;
- визначити особливості нетикету у взаємодії вчителя з батьківською спільнотою як інструмента регуляції професійної комунікації в цифровому середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Осмислення дидактичного аспекту професійної діяльності вчителя в умовах цифровізації освіти потребує чіткого розмежування понять, що характеризують культуру взаємодії в мережевому середовищі. У науковому дискурсі терміни «нетикет», «цифровий етикет», «кіберетика» та «цифрова культура» часто використовуються як взаємопов'язані, проте мають різне змістове наповнення та функціональне призначення [1; 3].

Цифрова культура є інтегративним феноменом, що охоплює сукупність знань, умінь, ціннісних орієнтацій і поведінкових норм, які забезпечують ефективну та етично виважену взаємодію людини в цифровому середовищі [3]. Поняття «цифровий етикет» має ширший зміст і охоплює не лише правила онлайн-комунікації, а й культуру використання цифрових пристроїв, особливості візуальної самопрезентації та поведінки в освітньому середовищі [9]. Водночас кіберетика (cyber-ethics) відображає морально-ціннісний вимір цифрової взаємодії, включаючи питання академічної доброчесності, конфіденційності та безпеки [11].

Ключовим поняттям дослідження є нетикет (netiquette), який розглядається як система цифрових соціальних норм, що регулюють міжособистісну взаємодію

в мережевому середовищі [6]. На відміну від традиційного етикету, нетикет є динамічною системою, що адаптується до технологічних умов цифрового середовища [1]. У професійній діяльності вчителя початкової школи він виконує функцію нормативно-етичного регулятора комунікації, забезпечуючи ефективність взаємодії та психологічну безпеку освітнього процесу.

Таким чином, у межах дослідження нетикет розглядається як практичний інструмент реалізації цифрової культури вчителя, що забезпечує «цивілізованість» (civility) освітнього середовища та сприяє формуванню у молодших школярів моделей етичної поведінки в мережі. Його дидактичне значення полягає у тому, що вчитель, виступаючи рольовою моделлю, не лише декларує правила цифрової взаємодії, а й демонструє їх у власній професійній практиці.

Для узагальнення співвідношення досліджуваних понять доцільно подати їх у вигляді схематичної моделі (рис. 1).

Рисунок 1

Співвідношення понять цифрової культури, кіберетики, цифрового етикету та нетикету (розроблено авторами)

Джерело: власна розробка авторів

З огляду на представлену модель, нетикет становить найбільш прикладний рівень реалізації цифрової культури, що безпосередньо відображається у професійній діяльності вчителя початкової школи.

Практична реалізація норм нетикету в професійній діяльності вчителя безпосередньо пов'язана з особливостями його цифрової самопрезентації. Цифрова самопрезентація передбачає свідоме конструювання власного образу в онлайн-середовищі з урахуванням очікувань різних аудиторій [8].

Одним із ключових викликів є феномен «колапсу контекстів», який полягає у стиранні меж між приватною та професійною сферами життя педагога [8]. У таких умовах публікації вчителя можуть одночасно сприйматися учнями, батьками та колегами, що потребує усвідомленого контролю цифрового контенту.

Для подолання цього виклику використовується стратегія формування «прийнятних фрагментів ідентичності», яка передбачає селективне представлення інформації відповідно до професійних норм [9]. У початковій школі це набуває особливого значення, оскільки вчитель виступає рольовою моделлю для учнів [13].

Важливим елементом є управління «цифровим слідом» (digital footprint), який формується через онлайн-активність користувача [11]. Невідповідність між задекларованими нормами поведінки та реальною діяльністю в мережі може негативно впливати на професійний авторитет учителя.

У професійній діяльності можна виокремити такі дилеми цифрової самопрезентації: баланс між приватністю та професійною відкритістю; межі самовираження; дотримання конфіденційності щодо учнів [15].

Таким чином, цифрова самопрезентація виступає не лише інструментом формування іміджу, а й важливим дидактичним чинником, що впливає на формування цифрової культури учнів.

Окрім індивідуального виміру, нетикет відіграє важливу роль у безпосередній організації освітнього процесу, зокрема в умовах онлайн-навчання. Дотримання норм мережевої взаємодії забезпечує підтримання ефективності та керованості навчального процесу [9].

Одним із ключових аспектів є управління увагою учнів, яка в цифровому середовищі є нестійкою. Чітка регламентація взаємодії дозволяє структурувати навчальний процес і зменшити інформаційний шум [10]. Ефективним є використання структурованого діалогу, що передбачає контроль темпу взаємодії та послідовність комунікації [9].

Важливу роль відіграє невербальна комунікація, зокрема візуальна організація простору, міміка, темп і інтонація мовлення [10]. Суттєвим є також регулювання використання цифрових інструментів, що дозволяє уникати перевантаження та підтримувати робочий формат взаємодії [6].

Узагальнення дидактичних аспектів реалізації нетикету в онлайн-уроці представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Дидактичні аспекти реалізації нетикету в онлайн-уроці

Компонент нетикету	Зміст реалізації	Дидактичне значення
Організація комунікації	Регламентація черговості виступів, використання мікрофона	Забезпечує структурованість взаємодії та дисципліну
Невербальна поведінка	Візуальна організація простору, міміка, інтонація	Підвищує залученість та емоційний контакт
Використання камери	Присутність учителя в кадрі, коректне відео	Формує ефект соціальної присутності
Мовленнєва організація	Чіткість, темп, сенсорна адаптація мовлення	Полегшує сприйняття навчального матеріалу
Цифрові інструменти	Чат, емодзі, інтерактивні елементи	Запобігає інформаційному перевантаженню
Регуляція поведінки	Встановлення правил взаємодії та участі	Формує культуру онлайн-комунікації

Джерело: власна розробка авторів

Отже, нетикет виступає засобом організації онлайн-уроку, що забезпечує його ефективність, керованість і психологічний комфорт учнів.

Важливим напрямом реалізації нетикету є його цілеспрямоване формування у молодших школярів. Ефективність цього процесу значною мірою залежить від обраного педагогічного підходу. У сучасній дидактиці доцільним є використання дослідницького підходу (inquiry-based learning), який сприяє формуванню усвідомленого ставлення до правил цифрової взаємодії [13].

Такий підхід передбачає перехід від нав'язування правил до їх спільного конструювання разом з учнями, що сприяє формуванню внутрішньо прийнятих цінностей [11]. Ефективним інструментом є трифреймова модель навчання, яка передбачає інтеграцію формування норм нетикету в різні контексти життєдіяльності дитини [12]. Трифреймова модель навчання ґрунтується на ідеї цілісності освітнього впливу та передбачає формування норм поведінки в трьох взаємопов'язаних контекстах: навчальному, шкільному та позашкільному.

У межах академічного фрейму доцільним є використання структурованого зворотного зв'язку, що сприяє усвідомленню правил мережевої взаємодії та розвитку культури спілкування [13]. Шкільний фрейм передбачає моделювання проблемних ситуацій і їх спільне обговорення, що сприяє формуванню навичок етичного вибору та поведінкових стратегій [15]. Позашкільний фрейм забезпечує закріплення сформованих норм у реальному цифровому середовищі через узгодженість виховного впливу та співпрацю з батьками [12].

Таким чином, формування норм нетикету в молодших школярів має здійснюватися як процес їх осмислення та практичного застосування, що є основою формування цифрового громадянства.

Поряд із взаємодією з учнями важливим аспектом реалізації нетикету є комунікація вчителя з батьківською спільнотою. Використання цифрових каналів комунікації забезпечує оперативність взаємодії, проте створює нові виклики, пов'язані з розмиванням професійних меж [6].

Одним із ключових ризиків є формування очікування постійної доступності вчителя, що може призводити до професійного вигорання. У цьому контексті важливим є встановлення чітких цифрових кордонів [9].

Нетикет взаємодії з батьками має ґрунтуватися на принципах лаконічності, коректності та конфіденційності [1]. Це передбачає чіткість повідомлень, обмеження емоційного контенту, дотримання конфіденційності та регламентацію часу відповіді.

Таким чином, нетикет у взаємодії з батьками виступає інструментом регуляції комунікації та управління психологічним кліматом освітнього середовища.

Висновки. У дослідженні здійснено теоретичне обґрунтування сутності нетикету як складника професійної діяльності вчителя початкової школи та визначено його дидактичний потенціал в умовах цифровізації освіти. Поставлену мету досягнуто, основні завдання виконано.

Уточнено зміст поняття «нетикет» як системи цифрових соціальних норм, що регулюють педагогічну комунікацію та забезпечують практичну реалізацію цифрової культури в освітньому середовищі. Показано, що нетикет інтегрує ціннісний (кіберетика) і поведінковий (цифровий етикет) виміри цифрової взаємодії.

Встановлено, що цифрова самопрезентація вчителя, зокрема в умовах «колапсу контекстів», набуває статусу дидактичного чинника та впливає на формування професійного авторитету. Ефективність педагогічної взаємодії пов'язана зі свідомим управлінням цифровою ідентичністю та цифровим слідом.

Обґрунтовано, що нетикет у структурі онлайн-уроку виконує функцію інструмента педагогічної модерації, забезпечуючи структурованість комунікації, керованість взаємодії та підтримання позитивного психологічного клімату. Визначено значущість невербальних аспектів цифрової комунікації.

Доведено доцільність використання дослідницького підходу та трифреймової моделі навчання для формування норм нетикету в молодших школярів як складника цифрового громадянства.

Встановлено, що нетикет у взаємодії з батьками виступає інструментом регуляції професійної комунікації, сприяє зниженню конфліктності та підтриманню партнерської взаємодії.

Практична значущість результатів полягає у можливості їх використання вчителями початкової школи для організації ефективної онлайн-комунікації та формування культури цифрової взаємодії учнів.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням реалізації норм нетикету в інклюзивному освітньому середовищі та аналізом впливу сучасних цифрових технологій, зокрема штучного інтелекту, на трансформацію етичних аспектів педагогічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Андрійченко Ж. О., Близнюк Т. П., Майстренко О. В. Digital-етикет та комунікації: тенденції та вимоги сьогодення. Економіка та суспільство. 2021. № 34. С. 45–52.
2. Вінтонів М. О., Вінтонів Т. М., Булава Н. Ю. Нетикет у комунікативній культурі сучасного студентства. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». 2025. № 75. С. 35–42.
3. Морзе Н. В., Бойко М. А., Вембер В. П., Буйницька О. П. Профіль викладача з напрямку цифрової компетентності з використанням інноваційних інструментів навчання. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 2020. Спецвип. С. 1–71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/occeemu_2020_Spetsvip_6
4. Redecker C. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu / ed. Y. Punie. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. DOI: 10.2760/159770

5. Vuorikari R., Kluzer S., Punie Y. DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022. DOI: 10.2760/115376
6. Heitmayer M., Schimmelpfennig R. Netiquette as digital social norms. *International Journal of Human–Computer Interaction*. 2024. Vol. 40, No. 13. P. 3334–3354.
7. Oral U. Netiquette: Fundamentals of etiquette in digital communication. *European Journal of Theoretical and Applied Sciences*. 2023. Vol. 1, No. 5. P. 833–847.
8. Kimmons R., Veletsianos G. The fragmented educator 2.0: Social networking sites, acceptable identity fragments, and the identity constellation. *Computers & Education*. 2014. Vol. 72. P. 292–301. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0360131513003254>
9. Mistretta S. The new netiquette: Choosing civility in an age of online teaching and learning. *International Journal on E-Learning*. 2021. P. 323–345.
10. Пискун О. В., Джевага Г. В., Носовець Н. М. Діджитал-етикет: правила комунікації в умовах онлайн-навчання. *Наукові записки НУ «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2021. Вип. 14 (170). С. 121–127. URL: <https://visnyk.chnpu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/172/183>
11. Ribble M. *Digital Citizenship in Schools: Nine Elements All Students Should Know*. 3rd ed. Eugene: ISTE, 2015.
12. Akhwani A. Strategy of digital etiquette education of elementary school students. *PrimaryEdu — Journal of Elementary Education*. 2019. Vol. 3, No. 2. P. 101–110. DOI: <https://doi.org/10.22460/pej.v3i2.1378>
13. Crossley H. *Teaching Digital Etiquette in the Primary Grades: An Inquiry Approach*: master's thesis. University of Victoria, 2021. 67 p. URL: <https://dspace.library.uvic.ca/server/api/core/bitstreams/975fa37e-36ca-40b1-a0d9-5ac14776b12e/content>

14. Терещук Г., Янкович О. Формування у молодших школярів уміння нетикету в умовах диджиталізації початкової освіти. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2025. Т. 13, № 3. С. 85–91.

15. Walsh J. Professional boundaries in digital communication between teachers and parents. *Teaching and Teacher Education*. 2017. Vol. 65. P. 195–203.